

Neues Archiv

der

Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde

zur

**Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften
deutscher Geschichten des Mittelalters.**

Dritter Band.

Hannover.

Hahn'sche Buchhandlung.

1878.

Obedienzerklärungen

Burgundischer und Französischer Bischöfe.

Mitgetheilt von G. Waitz.

In der Handschrift des Brittischen Museums Nr. 15222, s. IX/X, die früher der Bibliothek der Cathedrale in Besançon gehörte und den Ordo ecclesiae Romanae enthält, haben verschiedene Hände des 11. und 12. Jahrhunderts Eintragungen gemacht, zuerst fol. 1 eine Notiz im Namen des Königs Rudolf über die Einsetzung dreier Bischöfe zu Lausanne, Belley und Sitten, im J. 932, die, so viel ich finden kann, ungedruckt ist¹⁾.

Fol. 1. Gratia superni muneris favente, Ro. Jurensium rex omnibus sub jugo aeterni regis examussim viventibus quicquid tellure jocundius coeloque felicius. Dum divina clementia largiente polissemis²⁾ (quod nostris in) partibus pax obtabilis frueretur omnesque gauderent vehementer, defunctis tribus episcopis detrimentum passi sunt aecclesiae nostrae. Quapropter sanctorum obedientes pontificum suis que figere studuerunt dictis, ne nimia intercapedine benedictio ordinandorum proptetur episcoporum; videlicet ne deficiente crismatis consecratione, simul quoque mater aecclesia suorum aliquid dispendium paciatur menbrorum: direximus ad archipraesulem Grisopolitanum, donnum scilicet Girfredum metropolitanum, quatinus reliquis suis consufraganeis subvenire dignaretur, ipsis basilicis obitu pastorum jam viduatis. Qui secundum sanctos canones cuncta peragitans simulque nostrae ditioni obtemperans, ordinavit suprataxatis ecclesiis episcopos, Beronem videlicet Lausonensi, Jeronimum Belicensi, Asmundum Sedunensi.

Dann folgen die Obedienzerklärungen von Bischöfen und Aebten der Besançonner Erzdiöcese, die ebenso wie das vorhergehende Stück Pertz abgeschrieben hat. Sie sind offenbar als ältere Aufzeichnungen hier zusammen gestellt.

1) Hauréau in dem 15. Band der Gallia christiana kennt sie nicht.

2) So hat Pertz gelesen; doch verstehe ich das Wort nicht; — statt der Ergänzung in () hat er auch 'regni nostri' vorgeschlagen; beides befriedigt nicht.

Aehnliche für das Erzbisthum Sens hat Arndt einer Handschrift in Petersburg entnommen, in der sich auch eine neue Abschrift späterer Erklärungen derselben Art für Sens fand, die, wie eine beigelegte, nur theilweise lesbare Note zeigt¹⁾, offenbar in Frankreich gemacht und mit diesem Codex nach Petersburg gebracht ist²⁾).

Diese Angaben sind nicht ohne Werth für die Feststellung der Bischofsreihen der hier erwähnten Stifter. Ich habe mich begnügt, die Jahre voran zu stellen, welche sich bei Gams angeben finden.

I.

Ego Lucia nunc Faverniacensis ordinanda abatissa subjectionem et reverentiam a sanctis patribus constitutam et obedientiam secundum praeceptum sancti Benedicti sanctae sedi Crisopolitane aecclesiae in praesentia donni Hugonis archiepiscopi, perpetuo me exhibituram promitto et propria manu firmo.

Fol. 1'. 1019. Ego Hugo Lausonensis jam ordinatus episcopus, et filius Rodulfi regis unicus, spondeo, voveo et promitto sanctae Vesontionensi diocesi, sicut fecere antecessores mei, subjectam subjectionem et fidelissimam oboedientiam.

1107. Ego Geraudus sanctae Lausonnensis ecclesie nunc ordinandus episcopus, in praesentia donni Guidonis Viennensis archiepiscopi, sanctae Crisopolitanae ecclesie subjectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis patribus constitutam promitto, et super sanctum altare propria manu firmo.

1107—22. Ego Radulfus Basiliensis ecclesiae nunc ordinandus episcopus, in praesentia donni Guidonis archiepiscopi Vinenensis, sanctae Vesontionensi ecclesiae subjectionem et reverentiam et obedientiam veram promitto, et super sanctum altare propria manu firmo.

1178. Ego Raynaldus Belicensis episcopus, subjectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis patribus constitutam, secundum praecepta canonum, sancte sedi Vesontiensis ecclesie et ejusdem rectoribus, in praesentia domni³⁾ archiepiscopi Ebrardi, perpetuo me exhibiturum promitto et super altare manu propria confirmo.

Ego Durandus nunc ordinandus abbas Lutrensis subjectionem et oboedientiam a sanctis patribus constitutam secundum regulam sancti Benedicti sancte Vesontiensis ecclesiae in praesentia domni Hugonis promitto, et propria manu firmo.

1) copie sur un pontifical qui est dans la biblioteque du ms. qui 2) Zwei ähnliche Erklärungen aus einer ebenfalls von Sens stammenden Handschrift in Stockholm sind im Anzeiger des Germ. Mus. XXII (1875), 40 mitgetheilt. 3) Von 1171 bis 1180.

Fol. 2. Ego Berlaida castri Carnionis nunc ordinanda abbatissa subjectionem et reverentiam a sanctis patribus constitutam et oboedientiam secundum praeceptum sancti Benedicti sancte sedi Vesontionensis ecclesiae in praesentia domni archiepiscopi Hugonis perpetuo me exhibituram promitto et propria manu firmo. +

Ego Helizabet Palmensis coenobii ordinanda abbatissa spondeo, voveo, promitto, sancte Vesontionensi ecclesiae debitam subjectionem in praesentia domni Hugonis archiepiscopi. +

1041. Ego Theodericus nunc ordinandus Basiliensis ecclesiae episcopus, promitto debitam subjectionem sanctae sedi Crisopolitane ecclesiae ejusque rectoribus in praesentia domni Hugonis archiepiscopi¹⁾, sicut antecessores mei canonice oboedierunt. +

Ego Alduidis Castri Carnionis nunc ordinanda abbatissa subjectionem debitam et reverentiam à sanctis patribus constitutam secundum praeceptum sancti Benedicti sanctae sedi Vesontionensis ecclesiae in praesentia domni Hugonis archiepiscopi perpetuo me exhibituram promitto, et manu propria super sanctum altare confirmo.

C. 1060. Ego Gaucerannus sanctae Belicensis aecclesiae nunc ordinandus episcopus subjectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis patribus constitutam, secundum praecepta canonum sanctae sedi Crisopolitanae aecclesiae rectoribusque ejus in praesentia domni archiepiscopi Hugonis, perpetuo me exhibiturum promitto, et super sanctum altare propria manu firmo.

Fol. 3. 1057. Ego Beringarius sanctae Basiliensis ecclesiae nunc ordinandus episcopus, subjectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis patribus constitutam, secundum praecepta canonum sanctae sedi Vesontionensis ecclesiae, rectoribusque ejus in praesentia domni archiepiscopi Hugonis perpetuo me exhibiturum promitto, et super sanctum altare propria manu firmo. Actum anno ab incarnatione Domini millesimo L. VII. indictione X.

1073. Ego Burcardus sanctae Lausannensis ecclesiae nunc ordinandus episcopus subjectionem et reverentiam et oboedientiam a sanctis patribus constitutam secundum praecepta canonum, sanctae sedi Crisopolitanae ecclesiae rectoribusque ejus in praesentia domni archiepiscopi Hugonis perpetuo me exhibiturum promitto et super sanctum altare propria manu firmo.

Ego Eufemia nunc Faverniacensis ordinanda abbatissa subjectionem et reverentiam a sanctis patribus constitutam et obedientiam secundum praeceptum sancti Benedicti sanctae sedi

1) Von 1031 bis 1066.

Crisopolitanae aecclesiae in praesentia domni Hugonis archiepiscopi perpetuo me exhibutaram (sic) promitto et propria manu firmo.

1072. Ego Burchardus Basiliensis ecclesiae episcopus, subjectionem pisticamque oboedientiam spondeo, promitto manumque propria firmo, rectoribus sanctae matris Vesonticensis ecclesiae, ab hinc servare sicut decet.

Ego Halaida Castri Carnionis nunc ordinanda abbatissa subjectionem debitam et reverentiam a sanctis patribus constitutam secundum praeceptum sancti Benedicti sanctae sedi Vesontionensis aecclesiae, in praesentia domni Hugonis archiepiscopi perpetuo me exhibiturum promitto, et manu propria supra sanctum altare confirmo.

1090. Ego Lambertus sanctae Lausennensis ecclesiae jam ordinatus episcopus, subjectionem et reverentiam et oboedientiam a sanctis patribus constitutam secundum praecepta canonum, sanctae sedi Vesontionensis ecclesiae rectoribusque ejus in praesentia domni Hugonis tertii archiepiscopi perpetuo me exhibiturum promitto, et super sanctum altare manu propria firmo.

Fol. 4. 886?. Ego¹⁾ Adalbaldu misericordia Dei adhuc vocatus episcopus, debitam obedientiam et condignam subjectionem veluti antecessores mei, ecclesiae scilicet Belicensis, obedierunt rectoribus Vesontionensis ecclesiae, promitto deinceps servare et obedire.

932. Ego vero Jeronimus Belicensis ecclesie futurus episcopus promitto debitam subjectionem et cumdignam obedientiam sanctae Vesontionensis (sic) ecclesiae et omnibus ejusdem loci rectoribus deinceps servare canonicę.

999. Ego Albero Basilensis ecclesiae episcopus subjectionem pisticamque obedientiam spondeo rectoribus sanctae matris Vesontionensis ecclesiae abhinc servare sicut decet.

Ego Einricus misericordia Dei modo ordinandus episcopus promitto fideliter debitam obedientiam et cumdignam subjectionem ecclesiae Vesontionensis rectoribusque ejus abhinc et deinceps servare et adtendere, sicut nostra ecclesia et rectores illius canonicę illi obedierunt et subjecti regulariter fuerunt.

1039. Ego Heinricus sanctae Lausonensis aeclesiae nunc ordinandus episcopus subjectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis patribus constitutam secundum praecepta canonum sanctae sedis Vesontionensis aecclesiae rectoribusque ejus in praesentia domni archiepiscopi Hugonis, perpetuo me exhibiturum promitto, et super sanctum altare propria manu firmo.

1) Die vier folgenden scheinen von einer und derselben Hand geschrieben, der letzte ist wieder von anderer.

II.

Ego Fulco promitto debitam subjectionem sanctae Senonum matri ecclesiae suisque presulibus ore promitto et manu confirmo.

Ego Teodericus promitto debitam subjectionem sanctae Senonum matri ecclesiae suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. +

Ego Hugo episcopus subjectionem et reverentiam a sanctis patribus constitutam et oboedientiam sanctae sedi Sennensis aeccliesiae et domno Mainardo archiepiscopo¹⁾ perpetuo me exhibiturum ore promitto et manu propria confirmo. +

Ego Gerardus promitto debitam subjectionem sanctae matri ecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo.

Ego Hugo promitto debitam subjectionem sanctae matri ecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. +

Ego Iohannes episcopus²⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri ecclesiae Senonum suisque praesulibus ore promitto et manu confirmo.

993. Ego Ragenaldus episcopus³⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri ecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo.

998. Ego Frotmundus episcopus³⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri ecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. +

1049. + Ego Frotmundus episcopus³⁾ subjectionem et reverentiam a sanctis patribus constitutam et oboedientiam sanctae sedi Senonensis aeccliesiae et domno Mainardo archiepiscopo et sequentibus ejusdem aeccliesiae presulibus perpetuo me exhibiturum ore promitto et manu propria confirmo.

1021. Ego Odolricus episcopus⁴⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri ecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. +

1052. Ego Ajevertus episcopus⁵⁾ subjectionem et reverentiam a sanctis patribus constitutam et oboedientiam sanctae sedi Sennensis aeccliesiae et domno Mainardo archiepiscopo perpetuo me exhibiturum promitto et propria manu firmo.

+ Ego Gozfridus episcopus⁶⁾ subjectionem et reverentiam a sanctis patribus constitutam et oboedientiam sanctae sedi Senonensis aeccliesiae et domno Mainardo archiepiscopo et sequentibus ejusdem aeccliesiae presulibus perpetuo me exhibiturum ore promitto et manu propria confirmo.

1) Von 1049 bis 1062. 2) Von Orléans? 1096. 3) Von Troyes.

4) Von Orléans. 5) Von Chartres. 6) Von Auxerre?

1063. + Ego Hadericus episcopus¹⁾ subjectionem et reventiam et oboedientiam a sanctis patribus constitutam sanctae sedi Senonensis aecclesiae et donno Richerio archiepiscopo²⁾ et sequentibus ejusdem aecclesiae presulibus perpetuo me exhibiturum ore promitto et manu confirmo.

1028? Ego Bernerius sanctae Meldensis aecclesiae episcopus promitto debitam subjectionem sanctae matri aecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. +

Ego Gislebertus promitto debitam subjectionem sanctae matri Senonum ecclesiae suisque presulibus ore promitto manu confirmo.

Ego Macharius promitto debitam subjectionem sanctae matri Senonum ecclesiae suisque presulibus ore promitto manu confirmo. S. M.

Ego Adelbertus promitto debitam subjectionem sanctae matri Senonum ecclesiae suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. +

Ego Rodulfus promitto debitam subjectionem sanctae matri Senonum ecclesiae suisque presulibus ore promitto et manu confirmo.

Ego Arnulfus promitto debitam subjeccionem sancte matri ecclesie Senonensi et Richerio archiepiscopo suisque succesoribus et manu confirmo.

1007?. Ego Fulbertus³⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matris aecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. Signum Fulberti episcopi.

1030. Ego Teodericus³⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matris aecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. Signum Teoderici episcopi.

1020. Ego Franco⁴⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri ecclesiae Senonum suisque praesulibus ore promitto et manu confirmo. Signum Franconis episcopi.

1030. Ego Hinbertus⁴⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri aecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. Signum Ymberti episcopi. +

Ego Walterius⁵⁾ debitam subjectionem sanctae matri aecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo.

Ego Walterius⁵⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri aecclesiae Senonum suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. Signum Walterii episcopi. PAX.

Ego Milo⁶⁾ promitto debitam subjectionem sanctae matri Senonum aecclesiae suisque presulibus ore promitto et manu confirmo. Milo subscripsit⁷⁾.

1) Von Orléans.

2) Von 1062 bis 1096.

3) Von Chartres.

4) Von Paris.

5) Von Meaux? 1045. 1085.

6) Von Orléans 980?

7) Tironische Note.

III.

Ego Nicolaus abbas Eschalleiarum Deo et ecclesie beati Stephani Senonensi et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam obedientiam et reverentiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego Willelmus abbas Sacre Celle Deo et ecclesie beati Stephani Senonensi et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam obedientiam et reverentiam ore promitto et manu confirmo.

Ego soror Auper abbatissa beate Marie de Juleriis Deo et ecclesie beati Stephani Senonensi et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam obedientiam et reverentiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego Helloissa abbatissa de Pomeria Domino et ecclesie beati Stephani Senonensi et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam obedientiam et reverentiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego Nichola abbatissa de Campo-benedicto Deo et ecclesie beati Stephani Senonensi et tibi pater Petre tuisque etc. +

Ego Guibertus abbas Sacri-portus Deo etc. +

Ego Gaufridus abbas de Sacra-Cella Deo et ecclesie beati Stephani Senonensi et tibi pater tuisque successoribus debitam obedientiam et reverentiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego Petrus abbas Prulliaci Deo etc. — pater Petre tuisque etc. +

Ego Willelmus Deo gratia Meldensis episcopus Deo et sancte matri ecclesie Senonensi et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam subjectionem et obedientiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego Willelmus abbas Fontis-Johannis Deo et sancte matri ecclesie Senonensi et tibi domine Petre pater, tuisque successoribus debitam subjectionem et obedientiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego Robertus abbas Sacre-Celle Deo et sancte matri ecclesie Senonensi et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam subjectionem et obedientiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego Herveus abbas de Jardo Deo et s. m. e. S. etc. +

Ego Milo abbas sancti Petri Meledunensis Deo et s. m. e. S. etc. +

Ego Odo abbas Escarleiarum Deo et s. m. e. S. etc.

1220. Ego Henricus Altissiodorensis episcopus Deo et ecclesie beati Stephani Senonensis et tibi pater tuisque successoribus debitam obedienciam et reverentiam ore promitto et manu confirmo. +

1221. Ego Amauricus Meldensis episcopus Deo et eccl. b. Stephani Senonensis et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam obedientiam ore promitto et manu confirmo.

Ego Lenticus abbas de Jojaco Deo et eccl. b. St. — obedientiam et reverentiam ore p. et m. c. +

1221. Ego Philippus Aurelianensis episcopus Deo et sancte matri ecclesie Senonensi et tibi pater Petre tuisque successoribus debitam subjectionem et obedientiam ore promitto et manu confirmo. +

1222. Ego Gervasius Nivernensis episcopus Deo et s. m. e. S. etc. +

Ego Leodegarius Sancti Pauli Senonensis abbas Deo et s. m. e. sancti Stephani Senonensis et patri Petro suisque successoribus debitam subjectionem et obedientiam ore promitto et manu confirmo. +

1223. Ego Reginaldus Nivernensis episcopus Deo et sancte matri ecclesie Senonensi et tibi pater Galtere tuisque successoribus debitam subjectionem et obedientiam promitto et manu confirmo.

1172. Ego Petrus Meldensis episcopus Deo et sancte matri ecclesie Senonensi et tibi pater Galtere tuisque successoribus debitam subjectionem et obedientiam ore promitto et manu confirmo. +

Ego frater H. abbas de Eschalliis Deo et sancte matri ecclesie Senonensi et tibi pater Galtere etc. +

Ego frater Aubertus abbas Vallis-lucentis etc. +

Ego frater Severinus abbas fontis Joannis etc. +

1223. Ego Robertus Trecensis episcopus Deo etc.

Ego Petronilla humilis abbatissa de Campo-benedicto etc. +

1223. Ego Bartholomeus Parisiensis episcopus Deo etc. +

Ego frater Guibertus Prulliaci dictus abbas subjectionem, reverentiam et obedientiam a sanctis patribus institutam secundum regulam S. Benedicti tibi Galtere archiepiscopo¹⁾ tuisque successoribus canonice substituendis etc. +

1) Von 1222 bis 1241.